CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR.....7
INTRODUCERE.....9

CAPITOLUL 1
REPERE DOCTRINARE CU PRIVIRE LA PROCURORUL ÎN APELUL PENAL.....16
1.1. Lucrările științifice referitoare la această materie publicate în Republica Moldova.....16
1.2. Materialele științifice publicate în alte țări referitoare la tema acestei lucrări.....27
1.3. Concluzii la Capitolul 1.....39

CAPITOLUL 2
CONSIDERAȚII PRIVIND APELUL PENAL ȘI PARTICIPAREA PROCURORULUI ÎN APELUL PENAL.....41
2.1. Considerații generale privind apelul penal.....41
2.2. Analiza comparativă a apelului și a participării procurorului în instanța de apel din statele străine.....76
2.3. Cadrul normativ privind participarea procurorului în apelul penal.....90
2.4. Efectele apelului declarat de către procuror.....102
2.5. Modificarea și renunțarea de către procuror la învinuire în instanța de apel.....112
2.6. Concluzii la Capitolul 2.....118

CAPITOLUL 3
REGLEMENTAREA PROCESUALĂ PRIVIND PARTICIPAREA PROCURORULUI ÎN APELUL PENAL.....121
3.1. Participarea procurorului la etapa măsurilor pregătitoare pentru desfășurarea ședinței de judecată.....121
3.2. Participarea procurorului la etapa cercetării judecătorești.....162
3.3. Participarea procurorului în dezbaterile judiciare.....184
3.4. Participarea procurorului la rejudecarea cauzei penale după casarea hotărârii în recurs.....194
3.5. Acțiunile procurorului după pronunțarea deciziei instanței de apel.....202
3.6. Concluzii la Capitolul 3.....212

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....214
BIBLIOGRAFIE.....219
ANEXE.....262

INTRODUCERE

Încadrarea temei în preocupările naționale.

Strategia dezvoltării Republicii Moldova presupune crearea unui stat democratic de drept.

Astfel, atât orientarea cât și reformarea sectorului justiției au în vedere realizarea acestui scop.

Strategia de reformare a sectorului justiției a fost aprobată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011, incluzând perioada anilor 2011 – 2016.[1] Prezenta Strategie a fost elaborată în scopul creării unui cadru comun pentru toate eforturile de reformă a sectorului justiției în Republica Moldova în vederea dezvoltării sectorului în ansamblu prin acțiuni realiste și concrete.[2] Obiectivul general al Strategiei de reformare este edificarea unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului și să contribuie la asigurarea încrederii societății în actul de justiție.[3]

Reformarea sectorului justiției, în Republica Moldova și-a găsit continuitate prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 259 din 08.12.2016.[4] Accentuarea rolului și importanței instanțelor de judecată, a evidențiat cercul de probleme care stau în față participanților procesului penal, și, nu în ultimul rând, în fața procuraturii și al procurorului. Ca rezultat al reformelor a fost adoptată în anul 2016 o nouă Legea cu privire la Procuratură.

Din cadrul autorității judecătorești face parte și Procuratura RM, atribuțiile căreia sunt prevăzute în art. 124 din Constituția RM[5], precum și în Legea nr. 3 din 25.02.2016 „cu privire la Procuratură”[6]. Potrivit art. 124 din Constituția RM, precum și art. 5 al Legii

---

[1] *Legea privind aprobarea Strategiei de reformare a sectorului justiției pentru anii 2011 – 2016, nr.231 din 25.11.2011*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1-6/6 din 06.01.2012.

[2] La 03.07.2014 a fost aprobată Concepția de reformă a Procuraturii prin Legea nr.122. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.275-281/593 din 19.09.2014.

[3] Implementarea strategiilor la nivel instituțional le regăsim în *Planul de Dezvoltare Strategică (PDS) a Procuraturii pentru anii 2016 - 2020*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor nr.12-226/16 din 14.09.2016 și Ordinul Procurorului General nr.9/7.2 din 23.02.2017 și *Programul de dezvoltare strategică a Procuraturii pentru anii 2021 – 2025*, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.19/28 din 03.02.2021. [Citat 23.02.2024] Disponibil: https://www.procuratura.md/sites/default/files/2023-01/2021-02-09_PDS%202021-2025%20semnat.pdf.

[4] *Hotărârea Parlamentului cu privire la asigurarea continuității reformelor în sectorul justiției, nr.259 din 08.12.2016*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.459-471/922 din 23.12.2016.

[5] *Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016.

[6] *Legea cu privire la Procuratura nr.3 din 25.02.2016*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.67-77 din 25.03.2016.

cu privire la Procuratura: *Procuratura reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești, în condițiile legii*. Astfel, reprezentarea învinuirii în instanțele judecătorești constituie una din atribuțile constituționale de bază a procurorilor. Legea supremă a statului nostru stipulează în art. 119 - dreptul părții unui proces judecătoresc de a folosi calea de atac.

Atribuțiile procurorului în instanța de judecată sunt expres indicate în Codul de procedură penală[7], în special art. 53 CPP RM, inclusiv, procurorul reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acuzării; declară apel sau, după caz, recurs privind latura penală și latura civilă a cauzei, le retrage în modul prevăzut de lege.

Această activitate urmează a fi desfășurată la un înalt nivel profesional, contribuind real și eficient la justa examinare a cauzelor penale, în scopul protejării persoanei, societății și statului de atentatele criminale, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie condamnată.

Actualitatea temei. Legea procesual-penală a RM acordă dreptul procurorului să atace, în modul stabilit de lege, hotărârile instanței de judecată, inclusiv sentința sau decizia instanței care a judecat cauza pe cale ordinară de atac.

Acuzatorul de stat, funcția pe care o are procurorul care participă la judecarea cauzei penale, trebuie să reprezinte învinuirea în măsura în care este dovedită. Poziția acuzatorului nu trebuie să fie legată de concluziile indicate în rechizitoriu sau actului de învinuire. Orice poziție a procurorului trebuie să fie întemeiată și să corespundă legii. În caz contrar, procurorul trebuie să renunțe la învinuire.

Una din activități principale ale procurorului în faza judecării cauzelor penale în apel este constatarea și lichidarea erorilor judiciare comise la judecarea cauzelor în fond. Această activitate procurorii o îndeplinesc prin declararea apelurilor și recursurilor, precum și prin participarea în ședințele instanțelor judecătorești ierarhic superioare.

Statistica arată că procurorul folosește activ dreptul său de a exercita căile de atac – apelul și recursul, împotriva hotărârilor judecătorești care nu sunt definitive.[8]

Toți anii de independență a Republicii Moldova se desfășoară reformele în justiție, inclusiv în ce privește Procuratura RM. În această perioadă au fost făcute mai multe publicații, cercetări, analize cu privire la rolul procuraturii în societate, statutul și atribuțiile procurorului.

Motivația de a cerceta tema *Procurorul în apelul penal* – are în vedere mai multe aspecte, în primul rând, profesional. Activând în organele procuraturii din 2006, am participat la judecarea mai multor cauze penale. Menționez o perioadă de zece ani de

[7] *Codul de procedură penală nr.122-XV din 14.03.2003*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.248-251/699 din 05.11.2013.

[8] *Rapoarte publice de activitate a Procuraturii Republicii Moldova 2004-2023*. [Citat 23.02.2024] Disponibil: https://procuratura.md/activitate#item-1.

când particip la judecarea cauzelor penale la Curtea de Apel Cahul. În al doilea rând, cercetarea are ca obiect de studiu participarea procurorului ca acuzator de stat la faza judecării cauzei penale, în ordine de apel, caracteristici care trebuie avute în vedere de către cei care reprezintă acuzarea de stat în cadrul instanței de apel, probleme de ordin procesual care apar uneori în practică, însă, în principal - soluția legală care trebuie să fie luată la rezolvarea problemelor apărute. În al treilea rând, se pot evidenția lacune în legislația procesual penală, precum și propuneri de lege ferenda.

Noutatea și originalitatea științifică. Problema participării procurorului la judecarea cauzelor penale în instanțele de apel a fost supusă cercetării în doctrina juridică din alte state. Însă, este prima lucrare la nivel național ce abordează chestiunea participării procurorului la examinarea cauzelor penale în instanța de apel, fiind realizată o analiză amplă a prevederilor legale și practicii atât interne, cât și de peste hotare. Originalitatea problemei constă în fundamentarea științifică a modului de aplicare în practică a prevederilor legale privind participarea procurorului la examinarea cauzelor penale în instanța de apel, eventualele erori admise în practică procurorului și cea judiciară la judecarea apelurilor, precum și analiza legislației, soldată cu fundamentarea propunerilor de rigoare în vederea perfecționării legislației și a jurisprudenței.

Scopul lucrării constă în analiza științifică a concepțiilor doctrinare, jurisprudenței, normelor procesual-penale și instituționale, privind realizarea atribuțiilor procurorului la examinarea cauzelor penale în instanța de apel, pentru a stabili oportunități de a perfecționa această activitate.

Scopul lucrării a determinat necesitatea setării și rezolvării următoarelor obiective:

- studierea problemelor teoretice și practice cauzate de examinarea cauzelor penale în instanța de apel, precum și rolul procurorului la această etapă;
- analiza și sistematizarea practicii judiciare privind examinarea cauzelor penale judecate în ordinea de apel, atât internă, cât și a jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului;
- conturarea rolului procurorului în partea pregătitoare a ședinței în instanța de apel;
- analiza susținerii de către procuror a învinuirii de stat în procesul cercetării judecătorești în instanța de apel;
- examinarea dezbaterilor judiciare în instanța de apel privită în contextul participării procurorului la această etapă;
- analiza acțiunilor procurorului după pronunțarea deciziei de către instanța de apel;
- fundamentarea propunerilor privind perfecționarea legislației ce reglementează atribuțiile procurorului în instanța de apel;
- obiectivul cercetării îl implică soluționarea problemelor practice ce apar în cadrul participării procurorului la judecarea cauzelor penale în instanțele de apel.

Ipoteza de cercetare în prezenta lucrare se conturează pe punerea în evidență a rolului activ al procurorului la etapa judecării cauzei penale în ordine de apel. În cadrul prezentei monografii am realizat o sinteză a lucrărilor științifice, practicii judiciare atât la nivel național, cât și internațional în legătură cu tema cercetată.

Nu am regăsit o analiză a funcțiilor procurorului în curțile de apel, exercitării unor atribuții specifice, de ex., declararea apelului suplimentar, susținerea apelului părții apărării sau renunțarea la susținerea apelului procurorului, dar și la statutul independent al procurorului în instanța de judecată, la formarea unei convingeri proprii bazate pe probele cercetate, independentă de opinia formată de către organul de urmărire penală și procurorul participant în prima instanță, în sensul respectării legii și apărării drepturilor și libertăților inculpatului și ale părții vătămate, precum și ale altor participanți în proces.

Procurorul participant la examinarea cauzelor penale în instanțele de apel trebuie să fie altul decât cel participant la etapele anterioare ale procesului penal.

Reprezentarea învinuirii în numele statului dar și reprezentarea intereselor generale ale societății, urmărește respectarea drepturilor persoanelor și ale intereselor societății.

Sinteza metodologiei de cercetare. Pentru realizarea scopului propus și ale obiectivelor trasate au fost utilizate un șir de metode:

Metoda logică - pentru examinarea și interpretarea cadrului legal și a materialelor doctrinare.

Metoda comparativă s-a impus pentru efectuarea unei analize a prevederilor legale și a doctrinei naționale în raport cu cele străine.

Ca punct de reper la efectuarea cercetării a servit legislația Republicii Moldova, Codul de procedură penală și Legea cu privire la Procuratură. De asemenea, am apelat și la legislația altor state făcând o analiză comparativă.

Cercetarea efectuată se bazează pe studierea doctrinei, legislației și a practicii judecătorești din Republica Moldova, inclusiv și a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și a practicii judecătorești din România, fiind analizate hotărârile judecătorești ale Curților de Apel, ale Curții Supreme de Justiție și ale Curții Constituționale. De asemenea, reprezentând învinuirea pe cauzele penale la Curtea de Apel Cahul, au fost studiate peste o mie de cauze penale, din care au fost selectate problematicele în activitatea procurorului, erorile procesuale, inclusiv și ale instanțelor judecătorești. Unele dispoziții teoretice și practice au fost aplicate în practică la nivelul Curții de Apel Cahul.

Metoda analizei sintetice a contribuit la formularea concluziilor și propunerilor în vederea îmbunătățirii legislației interne, precum și actelor ce reglementează activitatea procurorului în instanța de apel.

Problema științifică importantă soluționată a constat în analiza și reevaluarea cadrului legislativ și practic al participării procurorului la examinarea cauzelor penale în instanțele de apel, urmărindu-se caracterul și specificul acesteia, de natura să contribuie la perfecționarea și eficientizarea normativului procedural din acest domeniu.